

ምምሕላፍ ኤች.አይ.ቪ ካብ ኣደ ናብ ውላድ ብኢላኖር ተርጉቡል

ጉድለት ጸረ ምክልኻል ህዋስ ሰብ (ኤች.አይ.ቪ) ኣብ ደም ዝርከብ ህዋስ ኢዩ። ከምኡ እውን ኣብ ኣካላት ዝርከቡ ካልኦት ፈሰሰቲ። ንኣብነት ጸባ ጡብ ኣደ። እዚ ቫይረስ ወይ ህዋስ ነቶም ኣካል ስርዓተ ምክልኻል ሕማም ዝኹኑ ኣብ ደም ዝርከቡ ብCD4 ዝፍለጡ ወሃዮታት ደም ይብክል። ህልውና ኤች.አይ.ቪ ኣብ ደም፣ ነዞም ወሃዮታት ዩዳኸም ብግቡእ ግብረ መልሲ ክህቡ ኣይክእሉን። እዚ ድማ ስርዓተ ምክልኻል ሕማማት ኣካላት ብዝግባእ ክሰርሕ ኣይክእልን። ኣብ መወዳኣትኡ ከኣ ሰባት ብኤች.አይ.ቪ ተለኽፎም ናብ ዝኸፍኡን ቅጽበታዊ ብከላን ካልኦት ንሕማማትን ይቃልዑ። ኣብ መወዳኣታ ከኣ እቲ ሰብ ምልክት ጉድለት ዓቕሚ ምክልኻል (ኤይድስ) የማዕብል። ኣብ ጥርዚ በጺሑ ማለት ኢዩ። ብከላ ኤች.አይ.ቪ ብዝተፈላለዩ ኣገባባት ምምሕላፍ ይኸሰት። እቲ ልሙድ መንገዲ ምምሕላፍ ኤች.አይ.ቪ ናብ ቁልዑት፣ እቲ ካብ ኣደ ናብ ውላድ ምምሕላፍ (MTCT) ኢዩ። ጸረ እዚ ህዋሳዊ ክንክን ኣብ ዘየብሉ፣ ብሓርፋፍ ገምጋም 25 ሚእታዊት ተሰከምቲ ኤች.አይ.ቪ ዝኹና ነብሰ-ጸር ኣዴታት፣ እዚ ህዋስ ናብ ውላድን ከም ዘመሓላልፋ ይጥቀስ (እግረ ጽሑፍ 1 ተመልከት)።

መንገድታት ምምሕላፍ ኤች.አይ.ቪ

ምምሕላፍ ካብ ኣደ ናብ ውላድ ኣብ እዋን ጽንሲ፣ ጸዕሪ ሕርሲ፣ ሕርሲ ወይ ምጥባው ከጋጥም ይኸእል ኢዩ። ካብ 15 ክሳብ 35 ሚእታዊት ካብ ተሰከምቲ ኤች.አይ.ቪ ከይነን ዝነብራ ኣዴታት ዝውለዱ ህጻናት ኣብ እዋን ሕርሲ ዘሎ መስርሕ መዳሕንቲ ይልክፉ። እታ ኣደ ልዑል ከቢድ መልክፍቲ ኤች.አይ.ቲ/ኤይድስ እንተ ኣለዋ እቲ ውላድ ክልክፍ ዝበዝሐ ዕድል ኣሎ። እታ ኣደ ዝለዓለ ጽዕነት እቲ ህዋስን ዝውሓደ ዓቀን CD4ን ኣለዋ ማለት ኢዩ። ቅድሚ ሕርሲ ዝርእ ማያዊ ፈሳሲ ኣርባዕተ ሰዓት ኣቐዲሙ ይፈስስ። እቲ ጸዕሪ ይኸብድ። ረኽሲ ርሕሚ ይህልዋ። ንኣብነት ኣብ ግዜ ጸታዊ ርክብ ዝኸሰት ብቸላሚድያ ዝፍለጥ ረኽሲ ይሃሲያ። ኣብ ግዜ ጽንሲ ክውሰድ ዘይግባእ መድሃኒት ትጥቀም። ወይ እውን ኣብ ግዜ ጽንሲ በዚ ቫይረስ ክትልክፍ ትኸእል ኢያ።

ቁጽሪ ተሰከምቲ ኤች.አይ.ቪ ነብሰ ጸር ኣዴታት ኣብ ዘስፋሕፋላለን ሃገራት ኣለዋ። ን ኣብነት ኣብ ከንያ 16 ሚእታዊት (እግረ ጽሑፍ 2 ተመልከት) ኣብ ዘምቢያ ድማ 24 ሚእታዊት (እግረ ጽሑፍ 3 ተመልከት) ኢዩ። ናብ ውላድ ከይመሓላለፍ ቅመማዊ መከላኸሊ ሕክምና እንተ ዘይተረኽቡ፣ ኣደ ካብ 10 ህጻናት ተሰከምቲ ከይኖም ይውለዱ (እግረ ጽሑፍ 4 ተመልከት)። ብሓፈሽኡ ካብ እቲ 10 ሚእታዊት ዓለም ለኻዊ ኣደሰቲ ብምጥባው ዘጋጥም መልክፍቲ፣ ኣብ መወልዳን ህጻናት ዘጋጥም ዝለዓለ ክኸውን ይኸእል ኢዩ። ኣብ ናይሮቢ ዝተገብረ መጽናዕቲ፣ 40 ሚእታዊት ካብ ኩሎም ካብ ተሰከምቲ ኣዴታት ዝውለዱ ህጻናት ኣብተን ቀዳሞት ውሑዳት ኣዋርሕ ድመእም ብምጥባው ከም ዝልክፉ ሰኒዱ ኣሎ።

¹ Connor EM, Sperling RS, Gelber R, et al. Reduction of maternal-infant transmission of human immunodeficiency virus type 1 with zidovudine treatment. *New England Journal of Medicine* 1994;331:1173-1180
² De Cock, K.M., Fowler, M.G., Mercier, E., De Vincenzi, I., Saba, J., Hoff E, et al. Prevention of mother-to-child HIV transmission in resource-poor countries: translating research into policy and practice. *JAMA* 2000, 283:1175-1182
³ Prevention of mother-to-child transmission of HIV in Africa: successes and challenges in scaling-up a nevirapine-based program in Lusaka, Zambia. *AIDS*. 17(9):1377-1382, June 13, 2003. Stringer, Elizabeth M a-c; Sinkala, Moses a-d; Stringer, Jeffrey SA a-c; Mzyece, Elizabeth c; Makuka, Ida c; Goldenberg, Robert L a-c; Kwape, Pascal e; Chilufya, Martha e; Vermund, Sten H a,c
⁴ Fylkesnes K, Musonda R, Kasumba K, Mubanga, Musonda R, Sichone M. The HIV epidemic in Zambia: socio-demographic prevalence patterns and indications of trends among childbearing women. *AIDS* 1997, 11:339-345.

አብዚ እዋን መደባት ሃገራዊ ምክልካል ምምሕራፍ ኤች.አይ.ቪ ካብ ኣደ ናብ ውሉድ (MTCT) ኣብ ምሉእ ኣፍሪቃ ይሰርሓሉ ኣሎ። ምትእትታው እዚ መደብ ድማ ኣገዳስነት ኣለዎ። እዚ መደብ ኤች.አይ.ቪ ካብ ኣደ ናብ ውሉድ ዝመሓላለፈሉ ብዝሒ ኣብ ምንካይ ውጽኢት ክህልዎ ተስፋ ተነቢርሉ ኣሎ።

መከላኸል ኣገባባት

ዕዉታት መደባት ንምክልካል ምምሕራፍ ካብ ኣደ ናብ ውሉድ (MTCT) ዝተሓላለኹ ምትእትታው ዘጠቃልል ኢዩ። ምጥቃም ሕክምናዊ ክንክን ኣሎ ግናኹ ከም ናይ መወዳእታ ኣማራጺ ክውሰድ ዝግብኦ ኢዩ። እቲ ቀዳማይ ኣገባብ ምክልካል ድማ ኣብ መንእሰያት ኣዋልድን ደቂ ኣንትዮን ዝቐንዐ ክኸውን ግድነት ኢዩ። እዚ ከኣ ደቂ ኣንትዮ ብኤች.አይ.ቪ ከይልከፉ፣ ካብ ዘይተደልዩ ጽንሲ ክድሓና፣ ጎስጓስ ኣብ ምጥቃም ከንዶምን፣ ትግባረ ንምንባር ዝሕግዙ ምድላው መደባት ኣብ ቤት ትምህርቲ ዕዉት መደብ ከይኮኑ ጸኒሑ ኣሎ። ብፍላይ ድማ ጸገም እቲ ብንዋታዊ ትምክሕቲ ተገዚኦም ንደቂ ኣንትዮ ግዳይ ዝገበሩ ደቂ ተባዕትዮ እንተ ተፈቲሑ። ኣብ ከባቢታት ዋላ ኣደ እቶት ዘይርከቦ ዝነበሩ መንእሰያት ደቂ ኣንትዮ ንረብሓ ክብላ ምስ ዝኣረጉ ‘ብሹገር ዳድይስ’ ዝፍለጡ ደቂ ተባዕትዮ ዝምድና ጸታዊ ርክብ ክገብሩ ልሙድ ኢዩ። እዚ ድማ ብተቐባልነት ዘለዎ ስነ-ጽባቕ ክረኣዩ ንመማላኽዒ (ንጸጉሪ ወይ ክዳን) ዘድልዩን ወጻኢታት ክግብሱለን ኢዩ። ብሓፈሽኡ እዞም ሃብታማት ደቂ ተባዕትዮ (ሹገር ዳድይስ) እዚ ሚላ እዚ ብምጥቃም ልዑል መጠን ምስ ጸታዊ ርክብ ዝተሓላለፈ ዕርክነት ይህልዎም እሞ ኣገደስቲ ባእታ ጠንቂ ምምሕራፍ ኤች.አይ.ቪ ይኸውን።

እቲ ክፍታሕ ዘለዎ ቀጻልካ ዝረ ኣርእስቲ መደብ ምክልካል ከኣ ንቅሓት ነብሰ-ጸራት ኣዴታት ብዛዕባ ብሰንኪ ኤች.አይ.ቪ ዝሰዕብ ኩነታት ተነጽሎ ኢዩ። ድሕር ንዓሰርተታት ዓመታት ዝተዋህበ ትምህርቲ ኤች.አይ.ቪ ከም እተራእየ፣ ኣብ ምንጩ ኣታዊ ዘዩብለን ድኻ ሃገራት ዝግበር ዘይብቐዕ ወለንታዊ መርመራ ዘግሃዶ ነገር ኣሎ። መብዛሕትኦም ካብቶም በዚ ቫይረስ ዝተለኸፉ ልዕሊ 90 ሚእታዊት ከም እተለኸፉ ኣይፈልጡን ኢዮም (እግረ ጽሑፍ 5 ተመልከት)። ብፍላይ ኣብ ብያታዊ ስርርዕ ዝተደከሙ ሕብረተ ሰብ ዝነበሩ ደቂ ኣንትዮ፣ ኣገልግሎት ሕክምና ኣብ ዝረኸቡ ኩነት ቅድመ ወሊድ ክንክን ዝህባ ክለኒካት ክቐርባ ወይ እውን መርመራ ኤች.አይ.ቪ ክገብሩ ይፈርሃ ኢዮን። እታ ንጻ ኣንስተይቲ ውጽኢት መርመራ ንባዓል ቤታ ወይ ስድርኡ ከይንገርም ትሰግእ። ኣብ ብዙሓት ማሕበረ ኮማት፣ ተነጽሎ ተሰከምቲ ኤች.አይ.ቪ ደቂ ኣንትዮ ብሰንኪ ድሑር ኣረኣእያ ኣብ መርመራ ኤች.አይ.ቪ ብሰፊሑ ዝረኣ ኢዩ። ውጽኢት መርመራ ኣዎንታዊ ኣብ ዝመጸሉ ነታ ንጻ ኣንስተይቲ ዘጨንቃ ነገር ኣሎ። ባዓል ቤታ ከይሓድጋን ዓመጽ ከዩጋጥማን ኢዩ (እግረ ጽሑፍ 6 ተመልከት)። ኣቐዲማ ዝወለደቶም ደቃ ከይትሰእን እውን ትሰግእ። ብተወሳኺ ልሙድ ዝኸውን ዘይቅነዕ ኣረኣእያ ኣሎ። ዝኸውን ኣባል ስድራ ብፍላይ ፈለማ መርመራ እንተ ገይሩ ብፍላይ ንጻ ኣንስተይቲ፣ እቲ ቀዳማይ ጠንቅን ምንጭን መልከፍቲ ኤች.አይ.ቪ እታ ስድራ ከይኮኑ ይርኣ። ካብኡ ሓሊፉ እውን ጠንቂ መልከፍቲ ካልኣት ኣባላት ስድራ ቤት ገርካ ይውሰድ። ስለዚ ከኣ ስድርኣን ይኸሕድወንን ኣድልዎን ዩጋጥመንን። ማሕበረ ኮማት ኣንጻር ኣድልዎን ተነጽሎን ክቃለሱ ኣለዎም። ስለዚ ከኣ ተሰከምቲ እዚ ቫይረስ ዝኸውን ሰባት ሓልዮትን ሓገዝን ይረኽቡ። ኣገልግሎት ጥዕናን ቅድመ ወሊድ ኣገልግሎት ዝህባን ትካላትን ሚስጢር ተሓክምተን ክዕቅባ ግዴትኣን ምዃን ክፈልግ ኣለወን። ውሑስ መርመራ ደቂ ኣንትዮ ክህባ ኣለወን። ከምዚ ኣብ ታሕቲ ተጠቂሱ ዘሎ ድማ ኣድላዩ ኣብ ዝኸውነሉ ኣብ ልዕሊ ማዕዳን ምኽርን ነሽራፒን ክህባ ኣለወን።

⁵ UNAIDS/WHO Policy (2004): www.who.int/bulletin/volumes/84/1/52.pdf

⁶ Integrating prevention of mother-to-child HIV transmission into antenatal care: learning from the experiences of women in South Africa. M.-a. Etiebet A1, D. Fransman A2, B. Forsyth A3, N. Coetzee A4, G. Hussey A2

ኤች.አይ.ቪ ካብ ኣደ ናብ ውላድ ከይመሓላለፍ ዝግበር ቅመማዊ ምክልኻል

ፕሮፊላክሲስ ዝብሃል ጸረ እዚ ሱር ዝሰደደ ህዋስ ሕክምና ሓደ ኣገባብ ብቐልጡፍ ምምሕልላፍ ኤች.አይ.ቪ ካብ ኣደ ናብ ውላድ ዘገድል ኢዩ። ከም ዚደብዲንን ነቪራፒንን ዝብሃሉ መድሃኒታት ፍወሳ ኣንቲ-ሪትሮቪራል ኣብ ኣጋ መወዳእታ ጽንሲ፣ ጸዕርን ሕርስን ዝወሃቡ ኢዮም። ከምኡ እውን ነቲ ዝተወልደ/ት ይወሃብ። ሲዘሪያን (ብመጥባሕቲ ምሕራስ) እውን ንዝለዓለ ዓቀን እዚ ቫይረስ ዘለወን ከም ኣማራጺ ይቀርብ ኢዩ። እዚ ድማ ንቅድመ ምምሕልላፍ እዚ ቫይረስ ብ2 ሚእታዊት ወይ እውን ዝወሓደ ከንድሎ ይኸእል (እግረ ጽሑፍ 7 ተመልከት)። እቲ ኣዝዩ ውጽኢታዊ ምዃኑ ዝተረጋገጸ ሕክምናዊ ክንክን ከኣ ኣንቲ-ሪትሮቪራል ፕሮፊላክሲስ ኢዩ። ኣብ መበል 28 ሰሙን ጽንሲ ይጀመር። ዚደብዲን ከኣ ምስ ሓደ ዓቕን ነቪራፒን ተሓዊሱ መዓልታዊ ክልተ ጊዜ ንኣደን ህጻንን ዝወሃብ ኢዩ። እዚ ኣገባብ ክንክን ኣብ ተሳተፍቲ ኣዴታት ኩነ ካልእ መደባት ጸቕጢ ኣይፈጥርን ኢዩ። እዚ ኣገባብ ክንክን ዘወጽኢታውን እንተ መሲሉ ድማ ካልእ ክንክን ምጥቃም ይከኣል ኢዩ። ሓንቲ ኣደ ሕማም ሕርሲ ክጀምራ ከሎ ሓንቲ ከኒና ነቪራፒን እንተ ወሲዳ (ኣብ ሆስፒታል ወይ ክሊኒክ ክኸውን ኣድላዩነት የብሉን። ኣብ ገዛ ኩይና ክትወስዶ ትኸእል ኢያ) ከምኡ እውን እቲ ዝተወልደ ህጻን ሓደ ዓቕን ነቪራፒን ኣብ ውሽጢ 72 ሰዓታት ዝተወልደሉ እንተ ተሞሃቲ፣ እዚ ቫይረስ ካብ ኣዲኡ ንክመሓላለፍ ዘኸእል ሓደጋ ብከፊል ይኸለፍ፤ ብ10 ሚእታዊት ከኣ ይንኪ ማለት ኢዩ። ኣብ ድሩት ምንጫ ኣታዊ ዘለዎ ከባቢታት ንኣብነት ኣብቲ ኣሽሓት ደቂ ኣንስትዮ ወለንታዊ መርመራ ዝገብራሉን ምክርን ነቪራፒን ዝረኽቡሉን ሉሳካ፣ እዚ ኣገባን እዚ ፍወሳ ፍቱንን ውጽኢታውን ኩይኑ ተራእዩ ኣሎ (እግረ ጽሑፍ 8 ተመልከት)። ነቪራፒን እዚ ቫይረስ ዳግም ግብረ መልሲ ክህብ ዝብርትዖ መድሃኒት ኢዩ። ስለዚ እዚ ቫይረስ ኣብ ኣካላት እታ ኣደ ዝህልዎ ጸቕጢ የገድል፤ ምምሕልላፍ እዚ ቫይረስ ናብ ህጻን ከኣ ይንኪ። ካብ ኣብ ጊዜ ጽንሲን እዚ ክንክን ፍወሳን ተመኩሮን ዘለወን ኣዴታት ዝተወልዱ ቁልዮ፣ ዘጋጥምም ኣካላዊ ጉድለት ወይ መንቅብ ይኹን ጸገም ምዕባይ የለን (እግረ ጽሑፍ 10 ተመልከት)። ይኹን እምበር እዚ ቫይረስ ተጸዋርነት ንነቪራፒን ከየማዕብል ስክፍታታት ኣለዉ። ኣብዚ እዋን ኣብዚ ኣርእስቲ ዘተኩረ ተወሳኺ መጽናዕታት ይካየድ ኣሎ።

ምምሕልላፍ ኤች.አይ.ቪ ብምጥባው

ተሰከምቲ ኤች.አይ.ቪ ደቂ ኣንስትዮ ህጻናተን ኣብ ምምጋብ ኣዋጣሪ ምርጫ ይገጥሙን። ምምሕልላፍ እዚ ቫይረስ ናብ ህጻናተን ክከላኸላን ህጻናት ብዘይምጥባዎም ብገድለት ኣመጋግባ ናብ ሓደጋ ካልእ ሕማማት ከይቃልዑን ይሓስባ። ኣብ ምምዕባል ዝርከባ ሃገራት ካብ ዝረኣዩ ክሳብ 54 ሚእታዊት ሞት ትሕቲ 5 ዓመት ዕድሜ ህጻናት ምስ ጉድለት ኣመጋግባ ዝተኣሳኣሩ ኢዮም። ብመሰረት ሓበሬታ ውድብ ኣህጉራዊ ጥዕና፣ ተሰከምቲ ኤች.አይ.ቪ ዝኸፍ ኣዴታት ደቀን ከየጥብዎ ዝግበር መተካእታ ጡብ ኣደ ቅቡል፣ ውጽኢታዊ፣ ክርከብ ዝኸእል፣ ቀጻልነት ዘለዎን ውሑስን ተባሂሉ ይምከር (እግረ ጽሑፍ 11 ተመልከት)። መተካእታ ጸባ ጡብ ኣደ ኣብ ግምት ክኣቱ ከሎ ብፍላይ ክዝከር ዘለዎ ኣገዳሲ ነገር፣ ጸባ መተካእታ ጸባ ጡብ ኣደ ብጽሩይ ማይ ተዳልዩ ኣብ ዝመኸነ ኣቕሓ ዝቅመጥ ምዃኑ ኢዩ። ኣብ ኩነታት ውሑስ ኣማራጺ መተካእታ ጸባ ጡብ ኣደ ዘየብሉ፣ ኣብተን 6 ኣዋርሕ ዕድሜ ህጻን ጸባ ጡብ ኣደ ምምጋብ ብኣህጉራዊ ውድብ ጥዕና ዝተደገፈ ኢዩ (እግረ ጽሑፍ 12 ተመልከት)።

⁷ CDC. Revised recommendations for HIV screening of pregnant women. *MMWR* 2001;50(No. RR-19):59–85
⁸ AIDS. 17(9):1377-1382, June 13, 2003.
Stringer, Elizabeth M a-c; Sinkala, Moses a-d; Stringer, Jeffrey SA a-c; Mzyece, Elizabeth c; Makuka, Ida c; Goldenberg, Robert L a,c; Kwape, Pascal e; Chilufya, Martha e; Vermund, Sten H a,c
⁹ http://www.globaltreatmentaccess.org/content/tx_prep/mtct.html
¹⁰ Mother to Baby Transmission fact sheet -- AIDSMap at: <http://www.aidsmap.com/publications/factsheets/fs28.htm>
¹¹ HIV and Infant Feeding, WHO, 2003
¹² WHO Guidelines

እቲ ህጻን ግድን ጸባ ጡብ ኣደ ጥራሕ ወይ ጸባ ጡብ ነርስ ክምገብ ኣለዎ ማለት ኢዩ። ብዙሓት መጽናዕትታት ክኣላታት ከም ዝሕብርዎ ካብ ጸባ ጡብ ኣደ ጥራሕ ምምጋብ ንላዕሊ ጸባ ጡብ ኣደን መተካእትኡን ሓዋዊስካ ምምጋብ ንዝለዓለ ሓደጋ መልክፍቲ በዚ ቫይረስ ዘቃልዕ ምዃኑ ኢዩ። ክልቲኡ ኣገባብ ሓዋዊስካ ምምጋብ ክውገድ ኣለዎ። እቲ ምክንያታይ ከኣ ናብ ዝለዓለ ሓደጋ መልክፍቲ በዚ ህዋስን ካልኣት ሕማማትን ስለ ዘቃልዕ ኢዩ።

መደምደምታ

ጥቅልል ብዝበለ፣ ተሰከምቲ ኤች.ኣይ.ቪ ዝኹና ነብሰ-ጸራት ኣዴታት ምምሕልላፍ እዚ ቫይረስ ቦቲ ህሉው ኣገባብ ተጠቂመን ምክልኻሉ ይኸእላ ኢያን። ይኹን እምበር ምሉእ ሚእታዊት ውሑስ ማለት ኣይከዓነን። ኩለን ደቂ ኣንስትዮ ክረኽቡኦ ይኸእላ ማለት እውን ኣይከዓነን። ውሑድ ሚእታዊት ካብተን ከም እተለኸፉ ዝፈልግ ጥራሕ ኢያን ክረኽቡኦ ዝኸእላ። ብቐንዱ ንምምሕልላፍ ኤች.ኣይ.ቪ ከቃልል ዝግብኦ ሕቶ ማሕበራታታዊ ኣሎ። ደቂ ኣንስትዮን ኣዋልድን ናብ ዝኸፍኦ ሓደጋ መልክፍቲ ኤች.ኣይ.ቪን ዘቃልዐንን ግቡእ መርመራ ከይገብራ ዝግባተንን ኩይኑ ክምከት ዘለዎ ኢዩ። ኣብ ነብሰ-ወከፍ ሕብረተ ሰብ፣ ቁጽሪ ዕድል መርመራን ምክርን ዝረኽቡ ሰባት ክብንምባል፣ ነብሰም ክከናኸኑን ዝወልድዎም ቁልዑት ክድሕኑን፣ ተነጽሎን ምግላልን ግድነት ብግሉጽ ክዝረበሎምን ክፍትሑን ኣለዎም።